

LITERATURA MONOGRAFICĂ A SATELOR NOASTRE ȘI PROBLEMELE ÎN LEGĂTURĂ CU STUDIUL SATULUI ROMÂNESC. MOMENTE PRINCIPALE (II) *

Tehnică și metodă

Una din cele mai grave probleme în legătură cu monografia este *unitatea de metodă*⁴⁷. Din cele ce le-am arătat, ne-am făcut o idee cit de puțin s-a realizat calitativ în domeniul monografie, datorită numai și numai lipsei de metodă. Și acum e momentul să spunem, nu alina faptul că am fi în fața a mai multor metode, inegalitatea de tratament vine de acolo că un monografist este mai mult geograf și mai puțin istoric sau invers, mai mult etnograf și mai puțin sociolog sau invers, după pregătirea ce are. Fiind vorba însă de sat, e bine să se stăruiască asupra obiectivului principal: asupra oamenilor și asupra manifestărilor lor concretizate în civilizația lor *materială și spirituală*⁴⁸; două mari capitole precedate de cadrul *cosmic sau geografic* și de un capitol *istoric* care duce la formele de viață *prezentă*, poate cele mai interesante, unde monografistul are șansele să stăruiască mai mult și cu mai deplin succes, căci, ceea ce este astăzi prezent, miine va fi trecut, și cu aceasta se înlătură și vina trecutului nostru monografic⁴⁹.

Pentru orientare metodică, vom arăta mai jos câteva încercări — *cadre* — cu observații, spre a se arăta la loc potrivit metoda cea mai bună de urmat în monografie. Monografistul mai are apoi posibilitatea să se convingă singur prin consultarea *directă* a lucrărilor mai de seamă din *bibliografia* ce dăm și care sînt *subliniate*. Monografistul trebuie să ia parte *directă* la formarea planului monografiei sale, prin control și verificare *personală*. Mult hotărăște materialul de care dispune. În orice caz, insistăm acum pentru câteva *cadre* propuse cu diferite ocazii cum se va arăta.

În 1906 Antonovici își sistematizează în felul următor materialul său⁵⁰: Cap. I. *Descrierea fizică a com. Bogdana cu poezirea tradițiilor ce s-au păstrat*. Situația. Limitele. Înținderea. Dealurile, văile și vîlcelele. Rîpîle. Lăcălețele. Geologia. Clima. Vegetația (pag. I—XV). Cap. II. *Antichitățile găsite în com. Bogdana*. Obiectele de piatră. Obiectele de bronz. Obiectele de fier: arme (Moldăvenești) cu M. (Tureești) cu T. și de proveniență necunoscută (pag. XV—XXI⁵¹). Cap. III. *Satele și cătunele*. Zviștelești (Bogdana). Șerbănești (dispărut). Horgestii (dispărut). Fîntina Blănarului. Simlișoara. Lacul Babei (pag. XXI—XXXVII⁵²). Cap. IV. *Populația și starea socială*. Capii de familie de la 1453 la 1865 și populația actuală. Diferite boerii, mazili și birnici⁵³ (pag. XXXVII—XLIII)⁵³. Cap. V. *Organizarea administrativă, judiciară și financiară*. Autoritățile superioare, cisele, birul, vornicul, dajdierul, paznicii, vechilii de mazili, vechilii și vechilime, straja⁵⁴. Cap. VI. *Elementele istorice*. Retrăgerea și în-

* Studiu apărut în revista „Satul și școala”, nr. 7, 1934. Prima parte a studiului a fost republicată în nr. 5—6 din 1991 al revistei noastre.

⁴⁷ cf. G. Vălsan, op. cit., p. III.

⁴⁸ Ca perspectivă de adîncime aici, consultă, S. Mehedintzi, *Coordonate Etnografice. Civilizație și Cultură*, Academia Română, Cultura Națională, București, 1930.

⁴⁹ cf. Arnold van Gennep, *Op. cit.*, p. 33.

⁵⁰ Încă din anul 1903, Gâdei publică un *program* al „monografiei unei comune rurale”; e mai mult un chestionar, bun pentru acel timp, chiar utilizat de către Victor Morfai (v. *Bibliografie Monografică*).

⁵¹ Expunerea nu și-o completează cu datele, ce i le dă materialul; se trece mai departe, nemetodic.

⁵² Împărțirea aditivă era o chestie de mai tîrziu ce ar fi intrat la *populație* cu mențiuni și la *istoric*, pentru simplificare.

⁵³ Capitol foarte important, ce nu poate lipsi dintr-o monografie, dar el intră la *istoric* pentru același motiv.

⁵⁴ Iată de ex. o parte din material ce s-ar fi putut contopi cu cap. al III-lea.

tărirea Voevodului Bogdan al II-lea pe dealul Horariș sau Tabăra în anul 1450. Turcii după bătălia de la Podul Înalt (pag. L—LXVI). Cap. VII. *Proprietatea funciară*. Vechimea proprietății. Diviziunea proprietății. Felul măsurării moșilor, măsurile întrebuintate și plata ce se lua de hotarnici. Folosința de proprietate. Luptele răzășilor pentru proprietate. Formarea proprietății mari din Suceveni. Formarea proprietății mijlocii din Bogdana. Răscumpărarea a 250 stinjeni moșie de către obștea locuitorilor de la Sardarul Nedeleu Oprișan (p. LXVI—LXXXVI)⁵⁵. Cap. VIII. *Starea economică* (pag. LXXCV—CXXVI)⁵⁶. Cap. IX. Starea religioasă morală și lăcașurile sfinte (p. CXXVII—CL). Cap. X. Starea culturală înainte și după 1865 și localurile unde s-a ținut școală (pag. CL—CLXII)⁵⁷. Cap. XI. Locuințele, hrana, îmbrăcămintea și îngrijirile de sănătate (pag. CLXIII—CLXXIV)⁵⁸. Cap. XII. Credințe deșarte. Cîteva din obiceiurile la nuntă. Jocurile obișnuite la priveghiul unui mort. Lăutarii, serinciobul. Șezătorile și clăicile de tors (pag. CLXXIV—CLXXXIV)⁵⁹. Cap. XIII. Oștenii din com. Bogdana care au luat parte în războiul din 1877—1878 (pag. CLXXXIV—CLXXXVIII)⁶⁰.

Anexa A. Documentele din comuna Bogdana (pag. 1—336).

Anexa B. Documentele din comuna Bogdana și de prin comunele vecine (pag. 337—431)⁶¹.

Anexa C. Memoriul D-lui Dr. Athanasie M. Marienescu, Membru al Academiei Române (pag. 431—434)⁶².

În 1915, V. Păcală vine cu următorul *plan* de monografie: Cuprinsul, Prefața, (pag. I—V).

Partea I

Descriere fizică. Situaarea, orografia și hidrografia. Geologia. Clima. Flora. A. Plante cu flori 1. Dicotiledonate. 2. Monocotiledonate. B. Plante fără flori. 1. Arhegoniate vasculare. 2. Mușchi. 3. Licheni. 4. Bureți (pag. 14—26)⁶³. Fauna I. Mamifere. II. Păsări. III. Reptile. IV. Amfibii. V. Pești. VI. Moluște. VII. Artropode. VIII. Viermi (pag. 27—34).

Istoria (pag. 34—91).

Populația. Mișcarea populației (pag. 91—104). Tipul și caracterul (pag. 104—112). Locuința (pag. 112—115)⁶⁴. Alimentația (pag. 115—118). Portul (pag. 118—126). Particularități de limbă)⁶⁵. I. Fonetică. Morfologie. Glosar. Semne grafice. Basme, legende și alte povestiri. Superstiții. Obiceiuri. Nașterea și botezul. Nunta. Înarmorintarea. Obiceiuri la sărbători. Jocuri de copii și de juni. Versuri de copii. Strigături. Cîntece religioase. 2. Bocete. 3. Cîntece lumești. 4. Cîntece de joc. Vrăji, descîntece, doftorii băbești (pag. 251).

Economia. A. Economia de cîmp. 1. Agricultură. 2. Horticultură. B. Economia de munte. 1. Prășirea vitelor. 2. Vinatul și pescuitul. 3. Economia forestieră (pag. 299).

Industria (pag. 305—317).

Comerțul. Căile și mijloacele de comunicație (pag. 317—324).

Situația financiară: 1. Impozitele. 2. Inventarul. 3. Bugetul (pag. 334).

Administrația și justiția (pag. 345).

Igiena (pag. 351).

Cultul religios: 1. Istoria bisericească. 2. Preoții. 3. Bisericile (pag. 368).

Instrucțiune: 1. Starea școlară. 2. Starea culturală a școlii și învățămîntului (pag. 382).

Instituțiile (pag. 389).

⁵⁵ Capitol de o extremă importanță, în ordine metodică vine după „Populație”.

⁵⁶ Cu subcapitole, dar nelegat și separat de precedentul.

⁵⁷ Capitol contopit cu cel anterior care ar veni, în tot cazul, după cap. al XI-lea ce urmează.

⁵⁸ Se insistă aici neapărat la *tipul* de locuință cu termenii folosiți de locuitori, la felul de construcție, material și obiceiuri în legătură cu construirea locuinței.

⁵⁹ Chestiile de credințe și cele atingătoare de partea spirituală se arată *metodic a parte* (cf. S. Mehedinți, *Op. cit.*).

⁶⁰ Inutil.

⁶¹ Partea documentară, hrisoave, documente, sînt bine puse la *Anexă* la care se referă în cursul expunerii monografistul.

⁶² *Anexă* care ar fi trebuit folosită la istoric, ca *toponimie*, exceptînd cazul de față, cînd explicațiile sînt fabuloase.

⁶³ O chestiune de *botanică* specială. Din punct de vedere monografic e balast, material care îngreiază citirea lucrării.

⁶⁴ Locuința merge la *civilizația materială*.

⁶⁵ Se vede caracterul limbii din *texte* fără să se facă aplicație, o chestiune de limbă.

Partea a II-a :

Clădirile, uneltele și întocmirile gospodărești. Construirea casei. Pridvorul. Casa cea mare. Coamăr. Tinda. Podul casei. Pivnița. Căsoaia. Șura. Grajdul de bucate. Fintiniile. Împrejmuirea. Coliba de munte. Staurul. Stina. Uneltele întrebuițate în economia de munte. Instalațiuni industriale la munte. Joagărul. Piua. Moara (pag. 464).

Partea a III-a.

Ornamentica. Arta decorativă, în general. Forme ornamentale în lemn, în piatră și zid, în lut, în fier, în ouă, în piele, în textile (pag. 503).

La 8 februarie 1925, școala sociologică de la București ține ședință pentru formarea unui plan general de monografie a unei „unități sociale”. S-a luat în considerație cu această ocazie, dintre monografiile noastre, cea a Râșinarilor și a rezultat un plan așa cum se arată din dările de seamă ale anchetelor pe teren. Toată problema cadrului monografic constă în patru mari momente :

I. a. *Cadrul cosmologic*, prin care se înțelege cadrul „geografic” din alte monografii, în sens mai larg. Aici se pune problema raporturilor dintre *natură* și „*cultură*” — se zice — dintre *natură* și om ar fi mai direct.

b. *Cadrul biologic*, grupul uman studiat îl consideră aparținând unui *tip antropologic*, adică unei anumite rase. Se ridică, apoi, aici problema transformărilor acestui tip antropologic sub diferite influențe și factori de selecție și degenerare, cu consecințe însemnate în *biopolitică*⁶⁶.

c. *Cadrul istoric*, prin care se caută „obirșia” formelor sociale prezente și „preexistente” : mai interesantă este problema trecerilor tradiționale de la o generație la alta, a anumitor forme de viață. Tradiția și inovația din punct de vedere social, în viața satului⁶⁷.

d. *Cadrul psihologic*, prin care se înțelege influențele multiple ce le suferă formele de viață socială din partea vieții sufletești a grupului : obiceiuri, mentalitate, opinie publică și simțiri de masă, precum și individul creator față de aceste forme ale vieții sociale⁶⁸.

II. a. În al doilea rând, se impune cercetarea *manifestărilor spirituale*, religioase : morala, limba, arta, literatura, muzica, dans, știința grupului.

Descrierea fizică. Situaarea, orografia și hidrografia ; geologia, clima.

b. Vine apoi cercetarea *manifestărilor economice* : grupul și mijloacele sale. Diferite forme și categorii de activitate economică. Ambele activități, cele *sufletești* și cele *economice* sînt numite „*categoriile constitutive*” : sînt „*manifestări fundamentale*” ale vieții sociale și asupra acestor două categorii de manifestări ale grupului se concentrează toată atenția monografistului⁶⁹.

c. *Manifestările juridice și politice* au mai mult rostul de a organiza cele două manifestări „fundamentale” de mai sus. Grupul manifestărilor *juridice* se referă la studiul formelor de organizare juridică a diferitelor relații dintre oameni și grupe de oameni. Aici intră și dreptul *viu* al grupării ce se studiază, iar partea *politică* se referă la organizarea publică a satului și la viața sa politică și administrativă. Prin și de la monografia *sociologică* a satului, școala aceasta are tendința de a se ridica la o *sociologie regională* și națională.

În 1931—32, aveam strînsă cea mai mare parte din material pentru monografia satului meu⁷⁰, cu care ocazie mi se și impunea sistematizarea lui cît mai adecvată acestui gen de cercetări. Mi-am zis de la început că am de-a face mai întîi cu ceea ce sociologul numește o „*unitate socială*”, adică cu un grup *colectiv* : lucru însemnat care scutește de eroarea în care au căzut alții, care făcînd monografii au stărui pe nedrept la indivizi izolați, a căror contribuție la progresul colectiv n-a însemnat acest merit⁷¹. Monografistul trebuie să aibă în vedere acest fapt de cea mai mare însemnătate, că grupul ce se studiază se află în relațiune fie cu mediul, fie cu alte grupări de oameni, așa cum s-ar afla un ins ; că mentalitatea grupului copleșește pe a insului care se conformează prin constrîngere socială tradiționalului existent. Grupul suferă curbe de ascensiune și decădere ca orice ființă organică ;

⁶⁶ Pentru fixarea tipului de rasă avem însă nevoie de o masă de oameni mai întînsă și răspîndită spre a putea să stabilim indicele specific grupului, în cazul nostru prea restrîns. Observații elementare — antropologice — se cer în orice caz.

⁶⁷ Observăm că sîntem în funcție de probleme generale social-filosofice cu o tendință de aplicare în domeniul monografic.

⁶⁸ Punctele I d. și II a. sînt înrudite.

⁶⁹ Activitatea economică a grupului după manifestările spirituale ni se pare neologică.

⁷⁰ Boteni-Muscel (jud. Argeș).

⁷¹ cf. Analele Academiei Române, Tomul LI, 1930—31, p. 266.

măre chiar ⁷². Nu zic că individul creator n-are și el rolul său, însă, numai atunci unde este cazul, de obicei foarte rar fiind e vorba de sat. Majoritatea funcționarilor au o existență *pasivă* față de sat, dacă nu în cele mai multe cazuri *negativă*. În schimb, sînt alte cauze, alte influențe *permanente* de care alinaă existența satului. În primul rînd se impune, în mod firesc, influența mediului geografic.

Cadrul geografic : a. Sol. b. Climă. c. Vegetație.

Ținem socoteală că satul aparține unei *unități de pământ*, că e integrat într-o regiune și că nu e izolat ⁷³. Aplicăm principiul *cartografic*, folosit astăzi și în cercetări de limbă, ca și în folclor ⁷⁴. Prezentarea cadrului geografic trebuie să stabilească legătura dintre om și mediu : intrucît îl favorizează în ducerea vieții sale de la o zi la alta și intrucît îi ține în loc. În ce grad ajunge omul să supună natura pentru scopurile sale cu mijloacele tehnice ce posedă. În alte părți se caută să se arate anume *encurcarea* solului, cum ar fi de ex. în Franța (vezi A. Grenier, *La conquête du sol français*, Annales d'histoire économique et sociale, Nr. 5, 1930). Căutăm să stabilim și noi, la *ocupații* pentru porțiunea de care ne interesăm, același lucru. Nu vi s-a întîmplat să auziți că, în locul unde este astăzi cutare sat, erau codrii neodtrunși? Este aceasta un act de *inecătă* aducere la ascultare a naturii față de om. Dar *mediul geografic* este un determinant, ca și omul, și trebuie studiat ca atare prin toate mijloacele cartografice ce ne stau la îndemînă, unde se arată configurația geografică a satului : ce forme de teren favorizează și care dintre ele întîrzie răspîndirea locuințelor și dezvoltarea satului? Și monografistul încearcă să *explice* logic și prin material demonstrativ propriu. Pînă-înțeles, satul e încadrat în parte sau în total unei unități geografice : se va arăta ritmul de viață impus de *întregul* din care face parte. În această privință se dă dreptate punctului de vedere *geografic* de care trebuie să linem seama.

Istoricul. Cadrul istoric este pentru monografistul de pînă astăzi capitolul cel mai atrăgător. El este punctul însemnat al chestiunii. Prin acesta caută să răspundă unei probleme care agita timpul de pînă mai deunăzi : era vechimea noastră, erau virtualitățile poporului nostru : cu un cuvînt, era *romanticul* ce stăpînea. Bazat pe date sigure și mai puțin sigure, aducea în discuție legende (proprii mai multor localități) și, ceea ce era mai înălțător, se căuta să se inflorescă cu de la sine putere această parte care măgulește amorul nostru propriu.

Personal, cînd am pornit la lucru, am observat că pe un singur document ce aveam privitor la sat nu-mi puteam baza lucrarea. M-am grăbit să afirm că satul și documentarea *istorică* nu sînt termeni ce se întovărășesc întotdeauna. Am zis că, la caz, dacă monografistul este în fața unui material documentar, cu atît mai bine. Acesta să fie trecut *științific* la *anexe*, să fie comentat într-un stil sobru și nepretențios, iar pentru satele fără documentare istorică suficientă, monografistul să scruteze celelalte aspecte, care tocmai din cauza aceasta vor fi mai importante : cancelaria domnească este zgîrcită pentru micile sate, cătunele și satele mai izolate, pe cîtă vreme materialul etnografic abundă (e vorba și de folclor, o anexă a părții etnografice, cum se va vedea și la întocmirea prezentei monografii). Interpretarea științifică a legendelor și încadrarea comunei în toate aceste chenare, nu mai puțin interesante în care se situează satul, vor fi la locul lor. Se va da importanță părților absolut *organice*, esențiale, care explică forma actuală a dezvoltării comunității : se trece aci, pentru economie de spațiu și dezvoltarea *instituțiilor* care au mers mînă în mînă cu dezvoltarea însăși a comunității respective și vom căuta pe cît posibil să *simplificăm*. Parte din documentele de preț vor fi date în original și arătate în fașimile : acestea vor face tîria lucrării respective din acest punct de vedere.

Populație. Se pun și aici unele probleme : se stabilește — în linii mari — caracteru *antropologic*. Se caută a se ajunge și a se fixa *tipul* localnicului, fie prin măsurătoare antropometrice a mai multora și prin reducere la un *coeficient mediu*, fie că monografistul, în lipsă de pregătire antropologică, procedează *descriptiv*. Dacă este în prezența unui material îndestulător, stabilește creșterea și descreșterea populației și arată cauzele pentru care într-un anumit timp populația scade sau invers. În sfîrșit, stabilește coeficientul de creștere pentru o perioadă anumită. Nașterile și mortalitatea se arată comparativ. Tot la populație monografistul arată mișcările de populare : imigrări sau emigrări și împrejurările în care au avut loc. Se întrebuintează grafice.

Civilizația materială : a. Satul și casa ; b. Tors, țesut, portul ; c. Ocupațiuni : agricultură, creșterea vitelor, pomicultură etc. (după cum se prezintă cazul) ; d. Dimicarea seminelor, hrana.

⁷² Sate dispărute.

⁷³ cf. G. Vălsan, *Op. cit.*, p. II.

⁷⁴ cf. Arnold van Gennep, *Op. cit.*, p. 44.

Vom căuta și cu monografia să răspundem la probleme: integrarea cercetării satului în lumina ultimelor discuții privitoare la cultură și civilizație, care pentru o mai ușoară înțelegere a manifestărilor omenești se grupează în ceea ce omul produce ca *civilizație materială* și *cultură spirituală*⁷⁵. Monografia ține socoteală de aceste concluzii și prezintă în acest scop un mare capitol de *civilizație materială* care pentru un sat se confundă nu numai cu *prezentul*, ci formele de civilizație materială se scoboară în timp poate, mai vechi decât însuși satul deseris, ori comunitatea respectivă. Să ne explicăm: un *tip de casă*, de ex., poate duce în *timp* dincolo de formarea poporului român și arătarea acestui lucru are însemnătate înfinit mai mare decât *istoria* sau prezentarea unor documente stereotip scrise pentru vreun diferend de pământ. Aici găsim și marea însemnătate a punctului de vedere *etnografic*, căci legându-ne de probleme, noi stabilim termeni de comparație, tipuri: facem clasificări, ca în cazul arătaii. Tot astfel când e vorba de sat: circumscriem prin mijloace cartografice tipul satului: și totul cu cea mai mare scrupulozitate posibilă, tinzând la perfecționarea diferitelor procedee care la un loc formează arsenalul monografistului dotat.

Cultura spirituală: a. Obiceiuri de peste an; b. Obiceiuri în legătură cu viața omului: naștere, nuntă, înmormintare; c. Credințe și superstiții; d. Literatură populară: balade, cîntece etc.

După cum există o nomenclatură întreagă când e vorba de *civilizația materială*, tip de casă, forma de viață — tipică dusă în casă — tip anumit de păstorit etc., tot astfel comunitatea respectivă se distinge de alte comunități prin deosebite practici, la care se conformează tot insul, care dispare în acest conformism și care foarte greu de se ridică peste mentalitatea grupului. Chestiunea se tratează modern. Monografistul este familiarizat cu noțiunile elementare de etnografie, sociologie, de folclor și psihologie socială. Descrierea, în orice caz, să fie urmată de *texte* luate strict științifice și direct de la informatori tipici, care reprezintă adesea mentalitatea grupului, condensată: povestitori talentați, oameni de încredere. Și cu aceasta ne-am atins un punct și cel mai însemnat: *arătarea în trăsături esențiale, sub diferite forme, a comunității sătești care se distinge tocmai prin aspectele descrise de noi*. Descrierea poate fi urmată de note explicative. E o greșală să se creadă că monografia noastră este un tip de monografie *material informativă*. Chiar acest punct atins și ar fi de ajuns, dar acolo unde orice afirmație este sprijinită pe o educație de mai înainte formată în acest sens, când monografistul este *pregătit*, expunerea sa nu mai are caracterul pur *informativ*. Nu mai e o simplă înregistrare. El a asistat un plan, a făcut o expunere, a selecționat materialul, și-a dat seama de ce a interesat și de ce este accesoriu și, deci, trebuie să înlăturăm de pe acum, ca într-un punct așa de limitat cum e satul să-l copleşim cu teorii și probleme în care realitatea rurală în felul său răspunde cu greu. *Interesul nostru e să nu facem atîta teorie și să expunem materialul în așa fel încît să vorbească de la sine*. De aceea o grijă a monografistului va fi *ilustrațiile, materialul demonstrativ*, ce trebuie să se apropie de o cit mai fidelă redare a realității ce formează obiectul de studiu. Monografistul să alerge la un institut de cercetări neapărat și acolo să ucenicească un timp pentru a se putea familiariza cu problemele monografice sătești⁷⁶.

ION GHIELCEA

BIBLIOGRAFIE MONOGRAFICĂ

- Antonovici, Ioan, *Geografia comunei Bogdana din plasa Tîrgu-Simila, județul Tulova*, cu note istorice și tradiționale, București, 1889 (Ediție separată din „Bulet. Soc. Geograf. Române”, IX, trim. 3 și 4, 1888).
- Antonovici, Ioan, *Istoria comunei Bogdana din plasa Simila județul Tulova*, urmată de 281 documente și cu 1 hartă, 4 tabele și 2 figuri în text. Birlad. Tip. G. V. Muntean, 1906, 478 p.

⁷⁵ Problemă dezbătută și expusă de curînd la noi, de Dl. prof. S. Mehedinti în lucrarea citată. Socotim monografia un „sondaj de adîncime”, ca apoi să zidim pe ea fresca unui ansamblu de cunoștințe solide, presupuse de un studiu de sinteză al viitorului asupra poporului român.

⁷⁶ La Seminarul de Etnografie și Folclor de pe lângă Universitatea din Cluj s-a tratat problema monografiilor sătești și s-au dat îndrumări mai ales pentru culegerea de materiale folclorice.

- Argintescu N., *Contribuții la problema gustului popular*, în „Arhiva pentru Știința și Ref. Soc.”, X., No. 1—4, p. 438—442.
- Beldie, I. C., *Monografia comunei Jorăști din județul Covurlui*, București, At. Socec., 1911, 57 p.
- Bena, Ioan A., *Contribuții la Monografia comunei Pianul de Jos* (jud. Alba), Cluj, Tip. Dacia, 1925, în 8°, 113 p.
- Boldescu, Ion, *Județul Vlașca din punctul de vedere istoric și economic*. Conferință publică ținută la 8 decembrie 1886. Giurgiu, Tip. Petrescu Conduratu, 1887.
- Boldescu, Ion, *Studii asupra satelor și locuitorilor din plasa Dunărea*, județul Vlașca, Giurgiu, 1914.
- Boldescu, Ion, *Monografia Slobozia și Malu din jud. Vlașca*, Giurgiu, 1910.
- Boldescu, Ion, *Monografia Arsache și Găușani din jud. Vlașca*, Giurgiu, 1910.
- Borgovanu, Gr. V., *Monografia comunei Iva Mare* (Transilvania), „Revista nouă”, 1892, p. 341—349.
- Brăiloiu Const., *Despre bocetul de la Drăguș*. „Arhiva pentru Știința și Ref. Soc.”, X, Nr. 1—4 p. 280—339.
- Buznea, Em., *O industrie țărănească*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.”, X, nr. 1—4, p. 266—279.
- Buzilă, Ștefan, *Monografia comunei Sănișoș*, Bistrița, 1910, 354 p.
- Capsali Florea., *Jocurile din Fundul Moldovei*. în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.”, X, Nr. 1—4, p. 412—427.
- Chelcea, Ion, *Schiță monografică asupra Lujerdiului-Someș*. în *Satul și Școala*, Cluj, Tip. „Ardealul”, 1932, Nr. 2, 20 p. + 8 pl.
- Cheveresan, Alex., *Monografia comunei Deta* (Timiș-Torontal), scrisă cu ocaziunea jubileului de 200 de ani de la înființarea comunei, 1724—1924, Timișoara, Tip. „Frații Csendes”, 1925, 8°, 178 p.
- Codin, Rădulescu C., *Monografia comunei Priboeni-Muscel*. Cimpulung, 1904.
- Codin, Rădulescu C., *Muscelul Nostru*. Lămuriri asupra rostului și cuprinsului monografiei județului și celor 63 de comune cu hărți, vederi, figuri și arii populare, C.-Lung, 1922. Tip. Ioan N. Staicu. C.-Lung-Muscel. p. 134.
- Codin, Rădulescu C., *Muscelul Nostru, I, Comuna Corbi și locuitorii săi*, Cimpulung, 1921.
- Codin, Rădulescu C., *Literatură. Tradiții și obiceiuri din Corbi Muscelului*. Cu note istorice. 24 arii populare, 162 figuri în text și unele vederi din Corbi, București, 1929, Acad. Rom. Din viața poporului român, XXXIX.
- Codin, Rădulescu C., Răușescu., *Dragoslavele. Trecutul comunei, istorie, legende, acte vechi*. Descrierea fizică. Întindere și populație. Situație economică, etnografie, administrația și justiția. Starea morală, culturală și socială. Regiunea Dragoslavele, vederi, cărți, facsimile și figuri în text, C.-Lung-Muscel, Tip. Gh. N. Vlădescu. p. 424.
- Condrea, Petru, *Geografia comunei Budești-Ghicăi din plasa de sus mijloc*, jud. Neamțu, în „Bulet. Soc. Geografie Române”, VIII, 1887, p. 206—225.
- Conea, Ion, *Determinări geofizice în așezarea satului Runcu*. „Arhiva pentru Știința și Ref. Soc.”, X, Nr. 1—3, p. 59—74.
- Cornășeanu, Nicolae, *Bugetele țărănești*, în „Arhiva pentru Știința și Ref. Soc.”, X., Nr. 1—4, p. 223—250.
- Constantinescu, Ionomul Ioan, *Monografia comunei Brănești din județul Gorj* în 8°, Tirgu-Jiu, 1914, 196 p.
- Constantinescu (Marius-Popescu Teodor), *Monografia comunei Pietroșani* (Vlașca), București, 1922. Extras din „Bulet. Agriculturii”, No. 22.
- Constantinescu, Mac., *Ceramica populară*, în „Arhiva pentru Știința și Ref. Socială”, X., Nr. 1—4, p. 405—412.
- Coț, Nicolae, *Nerejul în război* (un fragment), în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.” X., Nr. 1—4, p. 463—479.
- Costaforu, Xenia C., *Caracterul devălmas al familiei nereje*, în „Arhiva pentru Știința și Ref. Socială”, X., No. 1—4, p. 447—462.
- Costăchescu, Mihai, *Satul Sinești din jud. Iași cu trupurile sale : Onișcani, Podobișii. Bătareștii, Storneștii și Pleșeștii* (schiță istorică), Iași 1924, 45 p. (Extras din Bulet. „Ion Neculce”, Fasc. 4, 1924).
- Costăchescu, Mihai, *Satele Bălțați. Codrești. Mădrăjești. Mădrijaucul și Bojila din jud. Iași*. Schiță istorică, Iași, 1928. (Extras din Bulet. „Ion Neculce”, Fasc. 7).
- Costăchescu, Mihai, *Satul și Țirgul Telinești din jud. Orhei*. Schiță istorică, Iași (Inst. de Arte Grafice „Viața Românească”), 1939.

- Cresin, Roman, Datoriile agricultorilor din satul Runcu, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc. X., No. 1—4, p. 240—250.
- Cristescu, Ștefania, *Practica magică a descinzătorului de „strins” în satul Cornova*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc., X., No. 1—4, p. 371—380.
- Dejeu, Petre, *Monografia Municipiului Oradea și județului Bihor. I, Oradea*, 1926.
- Diamandi, V., *Monografia Meșerei, Peninsula Balcanică*, VIII, 1930, p. 117—120; 156—167.
- Focea, Gh., *Contribuție la cercetarea mentalității satului*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.” X., Nr. 1—4, p. 159—175.
- Gâdei, A. V., *Programul Monografiei unei comune rurale și Monografia comunei rurale Brașad-Bulgar din plasa Sabaru județul Ilfov*, București., Inst. de Arte Grafice „Minerva”, 1905, 214 p.
- Georgescu, D., *Evoluția demografică a satului Cornova*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.” X., Nr. 1—4, p. 74—118.
- Ghergariu, L., *Zalău*. Schița monografică, Zalău, „Luceafărul”, 1926.
- Golopenția, Anton, *Aspecte ale desfășurării procesului de orășenizare a satului Cornova*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.”, X., Nr. 1—4, p. 528—544.
- Grapini, P., *Monografia comunei Rodna nouă*, Bistrița, 1903.
- Herseni, Traian, *Categoriile Sociale Cornovene*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.”, X., Nr. 1—4, p. 521—28.
- Herseni, Traian, *Șapte ani de cercetări monografice*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.”, X., Nr. 1—4, p. 544—573.
- Herseni, Traian, *Monografia sociologică*. Ed. de seminar, 1931.
- Ilieșcu, Dan M., *Un oraș vechi dispărut*. Cetatea de Flocei. Încercare de monografie, București, 1930.
- Ioanovici, Dochia, *Considerații statistice asupra vrăjitoriei satului Runcu*, Arhiva pentru Știință și Ref. Soc., X. Nr. 1—4, p. 280—360.
- Ispir, Mircea-Panait Antohi, *Un sat din Bugeac*. Monografia satului Plătărești (Plahteevca), jud. Cetatea Albă. Cu 60 fotografii, 4 hărți și numeroase planuri, tabele statistice și diagrame comparative cu o prefață de Dl. T. Iacobescu, Tip. „Serisul Românesc”, Craiova, 1932.
- Liuba Sofronie-Aurelie Iana, *Topografia satului și hotarului Maidan de Ath. M. Marienescu*, Urmată de studiul despre celți și numele de localități, Caransebeș, Tip. Diecezană, 1895, 324 p.
- Mălăeșcu, Ie. I., *Monografia comunei Bălești*, județul Gorj *.
- Mocanu, T. Nicolae, *Monografia comunei rurale Stănilești, plasa Mijloc-Prut*, județul Fălciu, Buc., 1905.
- Moldovan, Sim. S., *Monografia județului Caraș*. Banatul, I. 6—7 Timișoara, 1926.
- Moșoiu, L., V. Maximilian, *Branul și cetatea Branului*, Bibl. Turing-clubului României, București, 1930 (cu o introducere de S. Mehedinți).
- Morfeș, Victor, *Monografia comunei Topalu*, în *Analele Dobrogei*, IV., Nr. 4 și urm.
- Morozev, Simion M., *Monografia comunei Zebil din județul Tulcea*, București, 1913, 45 p.
- Munteanu, *Geografia comunei Mălini jud. Suceava*, cu notițe istorice și economice *.
- Negrea, G., *Industria morăritului la Runcu*, în „Arhiva pentru Știință și Reforma Socială”, X., Nr. 1—4, p. 240—251.
- Nicolaescu, Păcureți, *Monografia comunei Păcureți*, județul Prahova, Ploiești, 1913.
- Nișescu, Const., *Monografia regiunii S.-E. a județului Vlașca*, cu 2 hărți și mai multe tablouri statistice. Supliment la Bulet. Agricult., vol. II, București, 1928.
- Novacovici, Emilian, *Monografia comunei Răcășdia jud. Caraș-Severin de la anul 1777—1922*, Orăștie, Tip. Felix Weiss, 1923, 102 p.
- Păcală, V., *Monografia comunei Rășinariu*, Sibiu, Tip. Arhidiecezane, 1915, 526 p.
- Pentia, Nicolae, *Monografia comunei Român-Petre (Petrovosello)*, 1808—1908, Oravița, Tip. „Progresul”, 1911.
- Popovici, Moise, *Monografia comunei Seghiște (Bihor)*, Transilvania, XLII, Nr. III, 1911.
- Rădulescu, Andrei, *Anchele rurale, Com. Chiojdeanca*, jud. Prahova, (pl. Cricov-Podgoria), Arhiva Iași, XVI, Nr. 7 și 8, p. 313—360.
- Rădulescu, Andrei, *Monografia comunei Chiojdeanca*, Ploiești, 1921.
- Sighiarteu, El., *Monografia comunei Agrieș* (cu 8 figuri și o hartă). Extras din Anuar Lie. Andrei Mureșanu, Dej, 1925—26.
- Stahl, H., *Vatra satului Cornova*, în „Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.”, X., Nr. 1—4, p. 118—135.

* Monografie ce nu mi-a fost accesibilă

- Stănoiu, Eugeniu, *Schiță monografică a județului Lăpușna*, Chișinău, 1926, în 8°, 100 p.
- Slănescu, Badea I., *Monografia comunei Silișteni (fosta Bumbeni) din jud. Argeș. R. Vâlcea*, Tip. „Gutenberg” 1930, în 8°, 23 p.
- Simu, Romul, *Monografia satului Orlat, „Foaia Poporului”, III, Sibiu, Nr. 32, 1895.*
- Ștefulescu, Alex., *Încercare asupra istoriei Târgu-Jiului*, București, 1899.
- Tacu I. Iordan, *Monografia comunei Predeal*, București, 1927.
- Teodorescu, Stoica, *Monografia comunei Telega*, Cimpina, 1926, 286 p.
- Teodorescu, Stoica, *Monografia orașului Cimpina*, Ploești, 1924.
- Titu, Ioan, *Geografia comunei Comândărești din plasa Jijia-Ștefănești*, districtul Botoșani, cu notițe istorice și tradiționale, în *Bulet. Soc. Geografice Române*, VIII, 1897, p. 31—108.
- Tușescu, St. St., Danielescu P., *Monografia satului Catanele din județul Dolj, Craiova*, 1908, 194 p.
- Ursăchescu, V., *Monografia Parohiei Nalban, Tulcea*, 1908.
- Vasilescu, Ath., *Monografia mănăstirii și comunei Doljești din județul Roman (Studiu istoric și critic)*, Roman, 1930, 209 p.
- Voinea, P., I. M. Stoian, *Monografia comunei Merenii de sus*, București, 1905.
- Vulcănescu, Mireea, *Teoria și sociologia vieții economice*, în „*Arhiva pentru Știință și Reforma Soc.*”, X., Nr. 1—4, p. 191—216.
- Zamfirescu, Ion, *Contribuții la cercetarea unei gospodării țărănești din satul Cornova*, „*Arhiva pentru Știință și Ref. Soc.*”, X., Nr. 1—4, p. 463—480⁷⁷.

⁷⁷ Lucrările publicate în „*Arhiva pentru Știință și Reformă Socială*” sînt numai capitole ce tratează cadrul monografic-sociologic propus, fără să privească o singură localitate; ele vor fi totdeauna utile ca lectură monografică, mai ales pentru monografiștii tradiționaliști.